

Skrevet av Liv Mildrid Gjernes 2009.

KUNSTEN OG LIVET.

Et essay om dialektiske relasjoner, med tanker og erfaringer omkring tingliggjøring, inderliggjøring og virkeliggjøring i skapende kunstnerisk arbeid.

Jeg tipper at jeg gikk i 4. eller 5. klasse da mitt uhell med Bob Åsen skjedde. I skolens frikvarter lekte vi politi og røver og han sprang etter meg mot et gjerde, som jeg stilte meg opp med ryggen mot. Til vern mot guttungen satte jeg det ene beinet ut fra kroppen. Han kom i full fart mot meg. Men han sakket ikke farten, han stoppet ikke, han løp bare rett på mitt bein... og falt sammen. Jeg vet ikke hva som kan ha skjedd; han fikk trolig slått ut pusten. Alle stimlet rundt ham som låg på bakken, og den grusomme usanne dommen var "hun sparket ham!". Jeg trakk meg unna, og min bestevenninne fulgte meg og bevitnet at jeg ikke hadde sparket ham. Men hun var en stillferdig person, og overmakta var stor, så hun sa det ikke til noen andre

Jeg husker ennå kvalmen da lærerens grårosa Volvo PV stoppet ved veien hjemme og læreren kom ned og snakket med min mor. Og det var helt utenkelig at noen hørte på meg, og var villig til å forstå at dette var et hendelig uhell. Særlig min mors svik har jeg tenkt på. Selv ville jeg gått i krigen for mine barn; ikke et øyeblikk ville jeg mistrodd deres opplevelser av lignende hendelser. Min mors svik kan jeg bare forstå bare ut fra den tidas syn på barn.

Etter den episoden fikk jeg ord på meg for å være fæl til å jule opp gutter; et rykte som nok kunne ha sine fordeler, men som bunnet i en usannhet.

For de fleste av oss er det smertefullt og frustrerende når noen med tyngde og autoritet tillegger oss noe som ikke stemmer. Mitt yrke senere i livet har i mange år vært å skape ting til utstillinger og offentlige utsmykkinger; arbeider som ofte blir tolket og formidlet av en tredjeperson. Gjennom formidlingsprosessen sorteres arbeidet inn i bås, ofte en gang for alle. Brillene det skal sees gjennom designes; tolkingen av ideen utføres i tråd med det synet som til enhver tid måtte råde i formidlerens faglige kontekst.

Ved at et kunstfelt defineres; skapes et doxa¹ hvor de skapende menneskene (kunstnerne) selv må se seg innordnet. Filosofen Lars Fr.H.. Svendsen viser til ”Kant sin kopernikanske vending”² når han begrunner hvordan det i vår tid også fortøner seg slik at det ”å være” er ensbetydende med det ”å tolke”. ”For kunstens del innebærer dette at også kunstverket blir parasittært på tolkingen av det, det vil si at forholdet mellom verk og tolking blir reversert. Kritikeren blir den egentlige kunstneren.”³

Psykolog Anne Lise Løvlie-Schibbye (1932-) skriver i boken *En dialektisk relasjonsforståelse* om tingliggjøring. Hun setter ord på dette ubehagelige som oppstår når du ”får skylda” og tillegges noe som ikke er riktig. Alt hva du strever og sliter så holdes du fast i noe som er feil oppfattet. Reifisering er å tingliggjøre et menneske, å la det bli et objekt i stedet for et subjekt. Å sette lyset på trollet slik at det blir til stein. Ufarliggjøre og umyndiggjøre. Den som tolker bestemmer hvem ”trollet” er. Du blir gjort til en ting blant andre ting. Eller slik som for Liv, 10 år. Ingen var interessert i hennes opplevelse; andre definerte det som skjedde, bare ut fra sine egne perspektiver.

Boka *En dialektisk relasjonsforståelse* er en lærebok i psykologi. Forfatteren bygger opp sitt fag på et eksistensialistisk grunnsyn. Ved å trekke fram betydningen av metateori eller filosofi som grunnlag for utvikling og bevisstgjøring av egne holdninger gjør Løvlie-Schibbye rede for dette grunnsynet. Her holder hun fram begrepet *reifisering*, og definerer det som det *motsatte* av eksistensialisme; noe som er *uopprinnelig*, *uegentlig*, *uekte* og *inautentisk*. Hovedsakelig skriver hun om relasjoner mellom mennesker, særlig mellom terapeut og klient, men hun viser mange perspektiver som jeg finner svært interessante fordi det hun *egentlig* skriver om er kommunikasjon.

I det følgende vil jeg foreslå noen måter å anvende Løvlie-Schibbye sine definisjoner på også i kunstnerisk skapende arbeid. Jeg er ”den skapende”, i forhold til det jeg lager, men også i forhold til et offentlig publikum. Min relasjon til det jeg skaper er en *opprinnelig*, *ekte* og *autentisk* relasjon; det Løvlie-Schibbye kaller ”inderliggjort”⁴.

Innledningsvis snakker Løvlie-Schibbye om den store splittelsen hun opplever mellom teori og praksis i sitt fag. For å finne fram til ord og begreper som er presise nok, har hun tatt utgangspunkt i de abstrakte filosofene, og bygger opp sin bok på deres tanker. Slik gjør hun rede for et felles grunnlag til kanskje å se sammenhenger mellom kunsten og

¹ Den franske sosiologen Bourdieu bruker begrepet «doxa» eller «det doksiske felt» for å beskrive de sidene ved kultur og samfunn som folk flest tar for gitt, som de ikke finner grunn til å stille spørsmål ved.

² Vending mot det erkjennende subjekt. http://www.sn1.no/filosofi/filosofiens_historie

³ Svendsen 2000:25 (min utheving)

⁴ Gjenkjenne i egen følelsesmessig opplevelse: Løvlie Schibbye 2002:233

livet, der jeg kan se på de samme filosofenes tanker i forhold til den praksisen jeg vet noe om. I min praksis er det også mye teori som ikke er presis nok; teori som er laget for andre agendaer. Faktisk er mye av kunstteorien laget av ”tolkerne” eller dem som Svendsen (over) kaller for *kritikere*. Å være praktisk skapende er totalt forskjellig fra å bygge sitt arbeid på teori, fordi man i en skapende prosess framfor alt må bygge arbeidet på sin egen inderliggjorte og opplevelse. Man må bruke kropp og sjel, sanser erfaringer og fornemmelser; hodet kan ikke nok.

”Å se ” slik Løvlie -Schibbye framstiller det, synes å ligne veldig på ”å skape”. Å skape er å være åpen med alle sanser til stede, på jakt etter *noe* som er der, og å lete etter dette *noe* ved å være både maksimalt åpen og maksimalt kritisk til egne opplevelser. Å tolke, prøve og feile og leite med en total åpenhet etter *det som er*. Man lager alle utspillene, og man *tolker* alle resultatene, slik drives arbeidet framover mot å ”*virkeleggjøre*” objektets eksistens.⁵

Hva driver fram ”det skapende”? Kan man si at ”en dialektisk relasjon” er en skapende relasjon; en kreativ prosess uten tradisjoner, forforståelse og hemmende føringer, slik det å ”skape” eller ”designer” en ting eller et kunstverk kan være? Kan man se det ”å skape” som en i *seg selv* en relasjonell prosess? For enten det er mennesker som drives framover i en dialog, eller om det er en idé som er motoren, er målet å bidra til at noe blir helt.

Til grunn for sitt eksistensielle tenkesett legger Løvlie-Schibbye begrepene *eksistens* og *essens*. Sin eksistensforståelse knytter hun til Martin Heideggers (1889-1976) filosofi. Hun beskriver eksistensialisme og spørsmål knyttet til at vi er til, og hvordan vi bygger begrepet *eksistens* på å ha et forhold til oss selv og våre egne opplevelser. Værensspørsmål og ontologi, med andre ord.⁶ At vi *er til*, er i verden, ikke *hva* vi er. Det er en forutsetning for *selvrefleksivitet*⁷ som også er et viktig element i et skapende arbeid. Vi må være til; *tre fram for oss selv*, før vi kan bli til det spesielle mennesket vi skal bli. Selvrefleksivitet innebærer at mennesker kan overskue roller, konvensjoner og automatiske predefinerte ”sannheter”, sier forfatteren, og fortsetter: *Det ligger en fordring i den eksistensielle frihet, i denne muligheten vi har til å skape oss selv; til å virkeleggjøre vår eksistens.*⁸

⁵ LS.2002:24

⁶ LS 2002:23

⁷ LS 2002:25

⁸ Min utheving

Heidegger var opptatt av kunstens betydning bare i den grad den kunne belyse hva det vil si å være (eksistere), skriver Snævarr 2008:123. Han beskriver Heidegger som fenomenolog, sterkt influert av Edmund Husserl som var hans lærer. Snævarr skriver videre om hvordan bevisstheten, ifølge Heidegger aldri er tom; *den er alltid rettet mot noe; den har alltid et intensjonalt objekt*. Både mennesker og ting kan være intensjonale objekter; objekter vår oppmerksomhet er rettet mot.

Dette essayet er et av mine intensjonale objekt. Jeg ønsker å skrive et spennende essay der jeg omtaler et av mine andre intensjonale objekt som en kommunikasjonsmessig parallell til en terapeuts klient. For begge er målet å utvikle noe ved å se det; ved å fatte det; å erkjenne at det er slik det er.

Essensen bestemmer hva et menneske skal være, slik Løvlie-Schibbye viser, og står for det faste og det gitte. *Hva* vi blir til, viser til vårt innhold. Innhold rommer i denne sammenhengen egenskaper og handlinger som er basert på de ytre definisjonene av hvem jeg er. Innholdet tilsvarer det eksistensialistene kaller *essens*. På sett og vis representerer essensen også alle konvensjonene, slik hun framstiller det; ordet får en utvidet betydning. Essenstanken sier noe om den verden vi trer inn i; de roller og forutbestemte ideer som ligger der fra før og som slik blir en del av vårt selv. *Vår første betingelse som menneske er at vi er til. Essensen kommer etterpå, når individet støter på samfunnets ordnede, på forhånd gitte retningslinjer, inkludert ferdige definisjoner av individet.*⁹ Begrepet "man" uttrykker gjerne det samme som *essensen*. Hvis en lar "man" definere det en skaper eller tenker, mister en gjerne grepet på eksistensen eller sin egen autentiske opplevelse.

Kunstneren som stiller sitt arbeid til disposisjon i en offentlig sammenheng, står i en risikosone for å "fortape seg i essensen" det vil si i fare for å bli underlagt andres definisjoner, synspunkt og tradisjoner på en måte som kan oppleves som tingliggjørende. For det er formidlerens, og ofte historikerens tradisjoner og perspektiv som blir liggende til grunn for hvordan det "intensjonale objektet" blir tolket. Mens den skapende prosessen er i gang, er det også uendelig vanskelig å arbeide uten å tenke på andres krav og forventninger.

I sommer har jeg vært en av 17 kunstnere som Seljord kunstforening har invitert til å stille ut hos dem, under begrepet "redesign". De har oversatt begrepet "redesign" til norsk, og kaller det "attersyn". Bygda Seljord har en tydelig kulturell kontekst med en rik, frodig og langsomt framodlet folketradisjon, der nettopp "redesign" har vært helt

⁹ Løvlie-Schibbye 2002:23. (Min utheving)

nødvendig for å overleve både åndelig og fysisk. Foruten nødvendig ”omsaum” har både skaping og gjenskaping skjedd gjennom for eksempel lydarslåtter¹⁰ håndverk, litteratur og annen kunst, som en livsnær prosess født av nød og armod, i steinete og brattlendte landskap.

Men med den største selvfølge skriver kunstformidleren som er engasjert til å introdusere utstillinga; om Duchamp sin evinnelige pissoar i New York på 1930-tallet og amerikanske *readymades* som utgangspunkt for begrepet redesign og formidling av utstillinga.

Folk i indre Telemark og i Seljord har trolig, både i dag og på 30-tallet, helt andre erfaringer av hva redesign eller ”arvesyn” omfatter. Ved ikke å møte den lokale *eksistens* kan det synes som at formidleren her bidrar til å fremmedgjøre den kunsten som stilles ut. Det hadde vært så enkelt å komme befolkningen i møte med et slikt tema; men formidleren trekker inn den kunsthistoriske *essens* i all sin Amerika -beundring, og borte er linken til hverdagens nødtørftige improvisasjoner og kreative påfunn.. Ved ikke å gå inn på det universelle ved ”attersyn”, usynliggjøres det lokale. Det blir reifisert.

*Vi mister kontakten med et værensgrunnlag som kan informere oss på autentiske måter om hvem vi er, sier LS, og fortsetter: i overtakelsen av det ytre blir vi inautentiske, det vil si de andres definisjoner blir våre definisjoner av oss selv.*¹¹

Arkitekturprofessor Christian Norberg- Schulz (1926- 2000) skriver i boka *Stedskunst* om hvordan hans lærer Sigfried Giedion¹² snakker om *det opprinnelige*. Giedion mente dette som en anerkjennelse av det grunnleggende i folketradisjonen, som inneholder ” den opprinnelige enheten som stilarkitekturen hadde glemt” Disse tankene leder hos Norberg- Schulz videre til begrepene *konstans og forandring*; det at noe forblir gjennom alle endringer Begrepet ble også definert som ”monumentalitet” og ”regionalisme”, der monumentalitet blir forstått som de minner og symboler som gir menneskene et fotfeste i *tiden* mens ”*regionalitet*” skal forstås som fotfeste i rommet, det vil si tilhørighet til stedet. Med dette menes ikke evige, ideelle former, men varige relasjoner mellom mennesket og omgivelsene, forhold som må tolkes på nytt og på nytt, sier Norberg Schulz.¹³

¹⁰ Lydarslåtter er musikk som er overlevert direkte og autentisk, uten noter eller formidlere

¹¹ Løvlie-Schibbye 2002:24 (Min utheving)

¹² Sveitsisk arkitekturteoretiker og forfatter.

¹³ Norberg Schulz 1995:6/7

Så mange lokalsamfunn omkring i verden mister seg selv i en lignende prosess; de fleste former for ”sivilisering” omfatter gjerne propaganda om hvordan verden og den strålende virkeligheten som gjelder og gir poeng, er et helt annet sted til en helt annen tid. Reifisering, satt i system. Smertefull og destruerende tingliggjøring som bryter ned identitet og tilhørighet, og gjør menneskene til hensiktsmessige instrumenter for dem som eier definisjonene.

*Dialektikkens bidrag er å gi oss et perspektiv som i likhet med eksistensialismen utvider vår forståelse av ”selvet i relasjon”; altså vår forståelse av selvet og av relasjoner, sier Løvlie-Schibbye.¹⁴ Det betyr, som hun videre sier at *dialektikken mener at mennesket ikke er forutsigbart, kvantifiserbart og ikke utvikles på noen lineær måte. Årsakssammenheng er sirkulære, det vil si gjensidige.**

Begrepet *dialektikk* bygger på Hegel (1770-1831) som mente at selvbevisstheten eksisterer bare som anerkjent av en annens selvbevissthet. Mennesket er uferdig og uforutsigbart; *individet kan ikke forstås uavhengig av sin sammenheng.*

Kunst og estetikk kan forsåes og defineres på mange måter. Ifølge Snævarr sier Hegel mye om kunst. Men for Hegel er fokuset innhold og ikke form, i motsetning til Kant. Kant er kanskje mest kjent for sin teori om kunst som gir rom for ”smaksdommere” og ser på kunst som subjektiv, mens Hegel definerer den delvis som objektiv ettersom den er delvis spirituell (åndelig) og delvis sanselig (materiell).

Hegel sin definisjon av *ide*, passer svært godt inn i mine tankerekker. Hos Hegel er ideen den dyptliggende enheten mellom subjekt og objekt, sier Snævarr, og viser til Hegel sine egne ord. ”sannheten i seg selv og for seg selv”. I en skapende prosess vil det alltid være en ”sannhet” man søker. Her setter Hegel ord på en erfaring jeg har gjort mange ganger. vi snakker om ”ide” når subjektet (kunstneren) som prøver å erkjenne objektet (tingen), oppdager at dets subjektive begreper samsvarer med begrepene som objektet er gjennomsyret av.¹⁵ Hvis det punktet blir nådd vil man ha funnet ”sannheten i seg selv og for seg selv”.¹⁶

Parallelt med at dette essayet skrives, er jeg i en skapende prosess med et objekt som skal ”redesignes”. Det er en hagestol, opprinnelig amerikansk patentert i New York i

¹⁴ Løvlie-Schibbye 2002:36 (Min utheving)

¹⁵ Snævarr 2008:84

¹⁶ De definisjonene jeg trekker fram bygger på Snævarr sine tolkinger.

1905. Den har opptrådt gjennom hele min barndom, som en del av sommerlivet. Den har noe levende og ”laid back” over seg; noe svært unorsk til tross for at den har blitt skapt i en mengde utgaver også i Norge utover i forrige århundre. Det er noe ved den som appellerer til min skapertrang; jeg får lyst til å gjendikte den, og ser en uendelighet av muligheter. For å komme i gang må jeg la den angå meg, jeg må bringe ”min eksistens” med inn i dette mitt intensjonale arbeid; og er inneforstått med faren for ”å bli fortapt i essensen” i form av å bli fanget i konvensjoner og ergonomiske¹⁷ floskler.

Jeg er den som skaper noe på bakgrunn av en ide. Ideutvikling er, slik jeg opplever det, er den samme prosessen, enten man kaller seg kunstner eller designer.

Den polske fenomenologen Roman Ingarden (1893-1970) ser på et kunstverk som et intensjonalt objekt som eksisterer i en slags mellomstilling mellom det reale og det ideale.¹⁸ Et kunstverk er for Ingarden en ren «intensjonal gjenstand», hvor både kunstnerens meningsgivende intensjon («formål») og mottagerens meningstolkende intensjon er viktige. Kunstverket eller objektet forstår jeg her som i en mellomstilling mellom det virkelige og forestillingen om det virkelige. Dialogen som skal hente mitt intensjonale objekt fra forestillingenes verden ut i det virkelige, er en dypt personlig og konsentrert kommunikasjon, hinsides andre mennesker.

Arbeidet mitt vokser fram fra en stabel med plank og skal bli til en hel skinnende form. Først legges det grovt opp, så begynner utvikling av de forskjellige detaljene som skal spille sammen i en helhet. Hele tiden er det er *en ide*, i form av ”sannheten i seg selv og for seg selv” slik Hegel definerer det, som driver prosessen framover. Ideen er så vanskelig å tegne eller framstille på noen annen måte, at den mest ligner på en følelse. Min metode er å gå ut og inn i prosessen; en sirkulær veksling mellom å være et skapende, handlende subjekt og et objektivt kritisk blikk. *Dialektikken minner oss om at individet fungerer som både subjekt og objekt i en gjensidig prosess, sier Løvlie-Schibbye. De to sidene viser til hverandre, utsier noe om hverandre og er deler av en helhet. Individet er et opplevende subjekt, men kan se seg som objekt og kan også se den andre som subjekt og objekt.*¹⁹

Arbeidet mitt blir ”den andre”. Å gi ting form er i hovedsak en mengde valg. Noen valg er store, og vil få grunnleggende konsekvenser for både videre valg og for tingens endelige uttrykk. I en skapende prosess vil man ha bruk for *tid* til at alle brikker skal falle

¹⁷ Ergonomi kan brukes om alle forhold som har betydning for samspillet mellom arbeidet og mennesket.

¹⁸ Snævarr 2008:132.

¹⁹ Løvlie-Schibbye 2002:37 (Min utheving)

på plass. Punkttering er et begrep fra kommunikasjonsteorien som Løvlie-Schibbye også bruker. Det er en måte å bruke *tid* på; det vil si å stoppe opp og vurdere; å se etter om kartet stemmer med terrenget. Hver stein må snues, på jakt etter ”det som stemmer” med ens egen indre opplevelse. For det er den indre opplevelsen man reflekterer i det man uttrykker, med fantasien og forestillingsevnen som verktøy. Det er denne indre opplevelsen som eier ”sannheten i seg selv og for seg selv.”

Langsomt, men konsentrert vikles tingen ut, med punktueringer der tiden hjelper meg til å få avstand, slik at jeg kan *se den igjen* med et annet blikk.

Å skape ting handler også om å uttrykke; følgelig kan man se på det å skape som en form for kommunikasjon. Mennesket uttrykker ”seg selv” gjennom alt det gjør, ikke bare gjennom ord. For som den britiske sosialantropologen og biologen Georgery Bateson (1904 til 1980) sier: det er umulig ikke å kommunisere. *Dette kjennetegner mennesket. Det går ikke an å oppføre seg på en måte som ikke vil bli tolket og forstått på bestemte måter av andre.*²⁰ Bateson har en mengde tanker og formuleringer som kaster lys over hvordan vi tolker og blir tolket. I sin bok *Kommunikasjon og veiledning* (2004) har Inger Ulleberg tatt for seg å vise hvordan holdninger og forforståelse ved møtet av det som er uttrykt, er en viktig del av relasjonen både mellom den som uttrykker, det som uttrykkes, og den som formidler.

For all erfaring er subjektiv, all persepsjon er tolking, sier Bateson. *Det er en sentral ide at vi skaper den verden vi ser på. Vi har ikke en direkte tilgang til virkeligheten, det eneste vi har er våre ideer, vår forståelse og vår persepsjon av virkeligheten.*

Relasjonen er for Bateson grunnlaget i kommunikasjonsteori. *Kommunikasjon foregår alltid på flere nivåer, og vi har hver vår versjon av virkeligheten. Vi erfarer hverandre, verden og oss selv i relasjoner.*²¹

Ved å trekke inn det dialektiske, slik Løvlie Schibbye gjør, legges det til rette for en konstruktiv mulighet i relasjonen. Ved å se og *anerkjenne*, ta inn over seg og inderliggjøre, åpner man for å bygge opp og til å utvikle *det potensielle*.

Bruk av begrepet *anerkjennelse* som hovedingrediens i en dialektisk relasjon, er vel det Løvlie Schibbye er mest kjent for. Også her er det Hegel som er hennes ideutvikler, med begrepet ”å se igjen” eller gjenkjenne. Gadamer peker også på at anerkjennelse innebærer

²⁰ Min utheving

²¹ Inger Ulleberg 2004:17-20 (Min utheving)

”the joy of knowing *more than is already familiar*”.²² Her påpeker hun at Gadamer særlig relaterte begrepet til kunstopplevelser, men mener likevel å se paralleller til opplevelser av individet.

Det motsatte av å la seg tingliggjøre ved at ”man” defineres, er *å se selv*. Å være åpen, tilstedeværende, å anerkjenne, å tro på og ta ansvar for. Og ikke minst: å ha *mot til å skape*, som den amerikanske psykologen Rollo May (1909-1994) skriver om. Det er møtet, inspirasjonen som er begynnelsen, slik May framstiller det.²³ Han viser videre hvordan det er individets samspill med *sin verden* som bringer prosessen videre, forhåpentlig til et *glimt av innsikt*, som Rollo May kaller det. Videre sier han: *innsikten kommer aldri tilfeldig men i samsvar med et mønster hvor vårt eget engasjement er et vesentlig element*.²⁴

Det er i dette møtet man må ha mot til å gå videre og skape noe i kraft av sin egen opplevelse. Selve utviklingen i et skapende arbeid medfører nye møter og nye valg, der den autentiske og inderliggjorte relasjonen til det man arbeider med, er selve fundamentet. Kreativitetens autentiske form omtales hos Rollo May som *den prosessen som går ut på å få noe nytt til å eksistere*. Dette kan man også se på det med et eksistensialistisk blikk, og se hvordan ”det å få noe nytt til å eksistere” kan knyttes mot Hegels *eksistens*. Rollo May trekker begreper som *mottakelighet, intensitet og talent* inn i møtet med det man inspireres av. Ved å gradere disse begrepene, finner han fram til forskjellige forutsetninger for å lykkes. Han synes å mene at de som opplever en spesiell intensitet og lidenskap i *møtet* med inspirasjonen, vil kunne utvikle noe som overskrider grenser.

En kritikk av kritikken skrev billedkunstneren Dag Hol da han i november 2008²⁵ gikk ut mot kritikeren Truls Ramberg sin formidling av en utstilling av grafiker Arne Bendik Sjur. ”Sjur holder på med det stor kunst alltid har holdt på med, forskjellig fra teoretisk filosofi, nemlig gjennom håndverksmessig tilstedeværelse å skape et fysisk uttrykk som i sin natur viser en gjentagende fordypelse i øyeblikket.” skrev Hol.

Ramberg på sin side, synes å forholde seg til Sjur sine arbeider som om Sjur hadde eller burde ha hatt en konseptuel tilnærming, der materialiteten, som var Sjur sin hovedtilnærming, vil være helt uvesentlig. Kunsten i det konseptuelle beveger seg

²² Løvlie-Schibbye 2004:245

²³ Rollo May 1994:43

²⁴ Min utheving

²⁵ Aftenposten 8.11.08.(Sitatene er mine uthevinger)

omkring *begreper og deres innhold*.²⁶, i samsvar med postmoderne kunstteori. I en kritisk tekst tillegges Sjur sitt kunstneriske uttrykk her noe som aldri var der fra kunstnerens side, og formidles følgelig som noe det ikke er eller er tenkt som. Kunstneren kastes ut og fortapes i en essens, der kritikeren, slik jeg ser det, framfor alt utøver makt og respektløshet. Det synes helt klart at kritikeren her stiller seg over kunstneren, og opptrer som en smaksdommer, slik Svendsen sier innledningsvis i dette essayet. (s.2) der han peker på hvordan ”å være” er ensbetydende med det ”å tolke”.

Men skal ikke en kritikers tolking hjelpe oss til å se? Den ideelle kritiker formidler stoffet på en måte som gjør at både kunstner og publikum lærer noe nytt. Han anerkjenner dine faglige intensjoner, og fortsetter sin formidling i et rom der det er plass til den konteksten ditt arbeid er blitt til i. Som Dag Hol sier: *Ramberg ser ikke at samtiden er mangfoldig og har mange ”tidsuttrykk” på en gang*. Det er dialogen som er idealet; ikke enetalen fra en smaksdommer. En dyktig kritiker burde derfor selvsagt gjøre tydelig rede for sin forforståelse og sitt kunstsyn, før han formidler kunsten.

Slik jeg oppfatter Løvlie Schibbye sin bok, viser hun oss noe om hvordan kunsten og livet henger sammen. Hun åpner en dør inn til en måte å møte all kommunikasjon på, der respekt og anerkjennelse er den viktige ballasten. For i alle former for kommunikasjon handler det om å se og å bli sett. Hvis ikke man blir sett, når man ikke fram. For å bli det mennesket som bor i deg, må du bli sett. For å uttrykke det som bor i deg, må noen være interessert i og gjenkjenne det du formulerer.

Det du formulerer blir alltid tolket; det er umulig å ikke kommunisere. Ved å anvende Løvlie-Schibbye sine begreper i kunstnerisk skapende arbeid kan man bli mer bevisst på hvordan *tingliggjøring* kan hindre oss i å se det vi vil fram til, og å tro på det. Hun bruker begrepet *inderliggjøring* som må til for å skape liv i og relasjon til vårt intensjonale objekt. Å *virkeliggjøre* et kunstnerisk arbeid er som å utvikle en bevissthet om noe. Det kan være en uendelig skjør og krevende konstruksjon; sårbar for plump forforståelse og brutal reifisering. *Det å utvikle egen bevissthet er å gjenkjenne seg selv i den andre og ta seg selv tilbake som forandret; en dialektisk prosess som driver bevissthetsutviklingen framover*,²⁷ skriver Løvlie Schibbye. Slik bygger vi opp våre liv på dialektiske relasjoner. Fra vi blir født lærer vi, på bakgrunn av det vi erfarer ved å gjenkjenne oss selv i andre, og

²⁶ Konseptuel = begrepsmessig. Nettkilde 1.

²⁷ Løvlie-Schibbye 2004:49

selv bli gjenkjent. For Liv, 10 år var det en smertefull opplevelse at ingen var interessert i å gjenkjenne henne og at hun derfor feilaktig ble tolket som en som julte guttunger.

I dag skal jeg inn i relasjonen med redesign av Adirondack-stolen igjen. Jeg drives fram av ”*the joy of knowing more than is already familiar*”. Jeg vet at den er der, men bare ved å tro på og anerkjenne mitt indre bilde, kan den bli til noe virkelig; noe helt og skinnende. Jeg har hele tiden tenkt at den stolen skal være et spesialdesign for verdige eldre damer, med eller uten leddgikt. Eldre damer har lav status i vårt samfunn; de blir ikke ”sett” av en hvilken som helst designer.

Kanskje kaller jeg stolen for ”Hommage a’ Anne-Lise Løvlie Schibbye”, hun har nettopp fylt 77 år.

Kilder

Løvlie-Schibbye, Anne Lise 2002. *En dialektisk relasjonsforståelse*, Universitetsforlaget Oslo, ISBN 82-518-3873-8.

May, Rollo 1994. *Mot til å skape*, Adventura Forlag A/S, Oslo. ISBN 82-588-1005-7.

Snævarr Stefan 2008. *Kunstfilosofi- en kritisk innføring*. Fagbokforlaget Bergen. ISBN 978-82-450-0707-7

Sommarutstillinga 2009-Arvesyn .Katalog utgitt av Seljord Kunstforening

Svendsen, Lars Fr. H: *Kunst- en begrepsavvikling*. Universitetsforlaget 2000. ISBN: 82-00-45430-4

Ulleberg, Inger 2004. *Kommunikasjon og veiledning*. Universitetsforlaget, Oslo. ISBN 82 15 00491-1

Internettkilder

1. <http://www.snl.no/doxa> (sett 11.07.09)
2. http://www.snl.no/filosofi/filosofiens_historie (sett 11.07.09)
3. [http://www.snl.no/.search?query=Sigfried % 20Giedion](http://www.snl.no/.search?query=Sigfried%20Giedion) (sett 15.07.09)
4. <http://www.snl.no/ergonomi> (sett 15.07.09)
5. <http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?alfabet=n & rensset=j & OPP=Konseptuell> (sett 25.07.09)
6. http://www.snl.no/Roman_Ingarden (sett 11.07.09)